

19. OKTOBER 2017

Med køn og klasse som ledestjerne

AF JYTTE LARSEN

Ritt Bjerregaard sætter nye standarder for politikereindringer med bind 2 i sit imponerende erindringsværk, der har fået titlen "Valgt". Her træder Ritt Bjerregaard klart frem som 68'ernes komplette politiker, der i en unik kombination af nedarvet socialisme og nyopdaget feminisme bar ungdomsoprøret ind på Christiansborg.

”Valgt” åbnes in medias res til regeringsmøde 5. december 1973 – dagen efter jordskredsvalget, hvor det gamle firepartisystem brød endegyldigt sammen. Tre nye borgerlige partier havde vundet 49 mandater, og Socialdemokratiet var den store taber. Det hæderkronede arbejderparti måtte se sit mandattal reduceret fra 70 til 46 og vinke farvel til den regeringsmagt, som det siden Stauning havde haft førsteet til. Ritt Bjerregaard sammenfatter stemningen på ministermødet i kapiteloverskriften ”Så galt kunne det gå!” og konstateringen ”Vi vidste alle sammen, at alt var forandret”.

TIDSLINJE 1971-91

- 1971 - Socialdemokratiet vinder 9 mandater ved valget og genvinder regeringsmagten.
- 1972 - Danmark stemmer sig ind i EF. Afstemningen har skabt dyb splittelse i Socialdemokratiet. Jens Otto Krag går af dagen efter og overlader statsministerposten til partifællen Anker Jørgensen.
- 1973 - Jordskredsvalget. Socialdemokratiet taber 24 af sine 70 mandater og det danske partilandskab bliver grundlæggende forandret med tre nye partier, Fremskridtspartiet, Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti, der stormer ind i Folketinget.
- 1975 - Socialdemokratiet går syv mandater frem og genvinder regeringsmagten med Anker Jørgensen i spidsen for en række ustabile mindretalsregeringer. Hele perioden er præget af økonomisk krise og arbejdsløshed.
- 1975-79 - Fremgang til Socialdemokratiet ved tre valg i træk, der med 68 mandater i 1979 er tæt på resultatet fra før Jordskredsvalget. Få dage efter valget udtaler finansminister Knud Heinesen, at Danmark har kurs mod den økonomiske afgrund.
- 1981 - Socialdemokratiet taber ni mandater ved folketingsvalget.
- 1982 - Anker Jørgensen giver op og overlader statsministerposten til den konservative Poul Schlüters firkløverregering uden at udskrive valg.

Socialdemokraterne havde spået det brogede borgerlige flertal en kort levetid, men Schlüter bliver siddende i 10 år.

- > 1987 - Anker Jørgensen går af som partiformand og efterfølges af Svend Auken.
- > 1990 - Efter en række halvdårlige valgresultater op gennem 1980'erne går Socialdemokratiet 14 mandater frem til 69. Men Svend Auken kan ikke få midterpartierne til at støtte ham som statsminister, og genvinder ikke regeringsmagten. Det får et opgør om formandsposten til at ulme i partiet.

Så er rammerne lagt for den netop udgivne "Valgt. Ritt. Erindringer II" om den politiske karriere 1971-92. Oliekrise og atomoprustning, EF-medlemskab, Berlinmurens fald og Sovjetunionens sammenbrud er sammen med ungdomsoprør og kvindefrigørelse det historiske bagtæppe for bind 2. Med andre ord 20 års skelsættende turbulens, der på den hjemlige politiske scene affødte ti folketingsvalg og ni regeringer. I 1991 var det Danmark, Ritt Bjerregaard kendte som politisk debutant i 1971, fundamentalt forandret.

Ritt Bjerregaards erindringsværk vokser undervejs. Med det netop bind 2 lægges der op til i hvert fald yderligere et bind. Det begyndte unummereret med "Ritt, Erindringer", 2015, om opvæksten i en klassebevidst, kommunistisk arbejderfamilie på Vesterbro, den feministiske vækkelse som nyuddannet lærer og – mest opsigtsvækkende – det åbne ægteskab med historikeren Søren Mørch.

Men når nu det er Ritt, er etteren selvfølgelig også gennemsyret af politik. Hele værket er formet over et trestrengt koncept: En genrekonventionel kronologisk fremadskridende

fortælling, suppleret med refleksioner over, hvordan hun selv, samfundet i almindelighed og Socialdemokratiet i særledeshed har udviklet sig fra dengang til nu. Og med journalisering af den kræftsygdom, erindringerne skrives i skyggen af, som en stadig mere determinerende streng.

”AT VÆRE FOLKETS REPRÆSENTANT”

Selv om Ritt Bjerregaard blev valgt ind allerede ved valget i 1971, så er det altså ved jordskredsvalget to år senere, at hun tager afsæt, for det kom til at definere Danmark politisk. Ganske vist havde der været spektakel i folketingsgruppen om EF-medlemskab op til folkeafstemning året før og nedkøling af forholdet mellem fagbevægelse og parti, da Jens Otto Krag med jæt i hus overlod Anker Jørgensen statsministerposten. Men først nu indså den afgående regering, at den på vej ind i en fremtid uden en samlet arbejderbevægelse havde mistet følingen med sit vælgerkorps. Historisk var afspaltninger udgået fra Socialdemokratiets venstrefløj. Nu blev partiskifte til højre legitimeret ved stiftelse af Centrumdemokraterne under ledelse af Erhard Jacobsen, succesombrust Gladsakseborgmester og mangeårigt folketingsmedlem. Og på sigt skulle det vise sig, at den store vælgervandring fra Socialdemokratiet gik til Dansk Folkeparti, arvtageren til 1973-valgets store vinder Fremskridtspartiet.

Ritt Bjerregaards politiske credo blev formuleret på baggrund af den bratte nedtur efter to års stejlt stigende karrierekurve, hvor hun som listesprænger, stemmesluger og spydspids for en ny generation af socialdemokratiske politikere var stormet ind i Folketinget, havde etableret sig med egen kaffeklub, var kommet i finansudvalget og blevet undervisningsminister. Og der

er ekko fra barndommens endnu ukompromitterede kommunisme i hendes syn på sig selv og sit parti som repræsentant for underklasserne. Eller i hendes egen terminologi – de svageste i bundet af samfundspyramiden, hvis grundvilkår er undertrykkelse og underlegenhed. Med den afgørende tilføjelse, at socialdemokratisk politik skal kunne ses og mærkes af de folk, den vedrører – en lakmusprøve partiet blev dumpet på i 1973. Selv har hun siden søgt at holde sig ajour med, hvad der rører sig i befolkningen ved tæt kontakt med sin fynske valgkreds og opbygning af en række faglige og sociale netværk på tværs af politiske anskuelser og generationer. Desværre uden af få følgeskab. Det er et genkommende tema i hendes kritik af de seneste årtiers socialdemokratiske ledelse, at den er ude af trit med kernevælgerne.

RITTS FINGERAFTRYK

TILLIDSPOSTER 1971-91

Ritts Bjerregårds tillidsposter i den periode "Valgt" dækker:

- > Medlem af finansudvalget 1971-73 og 1974-75
- > Undervisningsminister 27. sept.-19. dec. 1973 og 13. feb. 1975-22. dec. 1978.
- > Socialminister 1979-30. dec. 1981
- > Gruppeformand 1981-82 og 1987-91
- > Statsrevisor 1982-94, formand fra 1990

Efter godt et år i opposition var Ritt Bjerregaard 1975 tilbage i undervisningsministeriet, der dengang omfattede hele uddannelsessektoren, og på sin anden nu ikke knap tremåneders, men næsten fireårige vagt fik hun lejlighed til at sætte synlige og mærkbare socialdemokratiske fingeraftryk på hele ressortområdet: En ny folkeskolelov, der indførte en niårig enhedsskole uden den hidtidige niveaudeling i almen og boglig linje, en ny erhvervsfaglig grunduddannelse, der opgraderede lærlingeuddannelsen, en omstrukturering af RUC, der sikrede det omdiskuterede universitetscenters eksistens, lancering en samlet uddannelsesreform U 90. Her skal argumentationen mod niveaudeling i folkeskolen tjene som illustration af den overordnede politiske linje:

” (...) det er i strid med en socialdemokratisk holdning at sortere børn efter præstationer, der i meget høj grad er miljø- og klassebestemt. En almen folkeskole skal ikke være konkurrencepræget, og navnlig skal der ikke på offentligt foranledning afholdes konkurrencer, hvis udfald i langt de fleste tilfælde er afgjort på forhånd af forældrenes økonomiske og kulturelle placering. Det er efter vores opfattelse folkeskolens ide at stræbe efter at give et fælles kulturgrundlag for den danske befolkning.” (s. 207).

Arbejdet med at geare uddannelsessystemet til en ny tids krav om social inklusion og ligestilling blev afbrudt af den herostratisk berømte Ritz-sag. Da hun efter den obligatoriske karantæne kom ind i varmen igen, blev det som socialminister og gruppeformand, begge dele for en kort bemærkning frem til i 1982, hvor Socialdemokratiet igen mistede regeringsmagten, nu for over et årti og altså resten af den periode, ”Valgt” dækker.

”DRØMME MED KVINDER OM ET HELT ANDET SAMFUND”

OM FORFATTEREN

Jytte Larsen er historiker og seniorkonsulent ved KVINFO.

Hun har flere bøger bag sig og har blandt andet beskæftiget sig indgående med dansk ligestillingshistorie, herunder stemmeretskampen.

Sin kønsbevidsthed har Ritt Bjerregaard ikke fået med hjemmefra. Hun skulle helt frem til det samtidige møde med en ny radikal kvindebevægelse og en stærk patriarkalsk tradition i det politiske liv, før feminisme kom ind i hendes liv. Herefter gik det til gengæld stærkt. Kampen mod mænds magtmonopoler fremtræder som en stadig tydeligere og på bundlinjen nok den afgørende drivkraft i hendes politiske virke.

Selv definerer hun ministerudnævnelsen i 1973, der udløste sexistiske overskrifter a la ”Anker J.s pin-up” (119), som den store øjenåbner. Men den kaffeklub, hun og Svend Auken stiftede dag et i Folketinget, skrev sig også ind i historien som den første med kvindeflertal. Og herfra orkestrerede hun invasionen i partiapparatet, hvor milepælene er det første principprogram med et selvstændigt afsnit om ligestilling i 1977 og oprettelse af en kønskvoteret post som organisatorisk næstformand i 1981, ligestillet med ’mændenes’ næstformandspost i 1984. Udenfor borgen foldede hendes ”drømme med kvinder om et helt andet samfund” (s. 195) sig bl.a. ud i det yderst produktive kvindenetværk ”Strikkeklubben”, der udgav en stribe kønspolitiske bøger til undervisnings- og studiekredsbrug, hvoraf ”Heltindehistorier”, 1983,

med gennemresearchede portrætter af foregangskvinder er blevet en klassiker. ”Selvfølgelig ville vi alle tre gerne efterfølge ham som formand”, skriver hun i fremme i 1987, da Anker Jørgensen takkede af, og valget af ny formand stod mellem hende, Svend Auken og Svend Jacobsen, der havde fulgtes ad ind i Folketinget, regeringer og partiets ledelse (s. 495). Hun vidste imidlertid, at køn ville blive udslagsgivende, og vurderede, at hendes vej til bevare sin magtposition gik gennem en alliance med Svend Auken. På det sidste punkt tog hun som bekendt fejl. Men hun havde ret i, at Socialdemokratiet i slutfirserne var årtier fra en kvindelig formand og statsminister.

NY STANDARD FOR POLITIKERINDRINGER

Med vanlig stringens klargør Ritt Bjerregaard indledningsvis, at ”Valgt” kun handler om den del af periodens historie, hvor hun selv har været nøgleaktør. Men eftersom hun har været med i det meste, og hele vejen igennem dokumenteret egen og andres gøren og laden i fyldige notater og dagbøger, som hun supplerer med arkivstudier og interviews, får man faktisk tæt på en ny historie om Danmark og omegn i 70’erne og 80’erne. Og i hvert fald et hovedværk, når det kommer til politisk historie og politikerindringer.

Når hun byder periodens øvrige aktører op til dans: ”Andre må have deres opfattelser og give udtryk for dem.” (s. 20). er det ikke bare, fordi hun ved, at sådan en ting som objektiv historie ikke findes. Det er også, fordi hun kun haft Anker Jørgensens dagbøger og Knud Heinesens danmarkskrønike at spille op ad. Og de spiller på en anden – kønsblind – bane. Med ”Valgt” har Ritt Bjerregaard sat nye standarder for genren politikerindringer i det hele taget og ikke mindst, hvad angår bevidsthed om betydningen af køn.

LÆS OGSÅ

Webmagasinets anmeldelse af bind et af Ritt Bjerregaards erindringer: [Der bor en ung pige i Ritt](#)

Se [interview med Ritt Bjerregaard om kvinder og magt](#) fra 2009

RELATEREDE ARTIKLER

KØN OG KLIMA

VIL DU GØRE DIN UNGDOMSORGANISATION SKARPERE PÅ KØ...

Nu har du chancen for at være med til at sætte dagsordenen om køn og klima i Norden, hvis du er mellem 18 og 30 år.

MANDEDAG

”DET ER JO IKKE SÅDAN NOGET, MAN NORMALT FORTÆLLER”

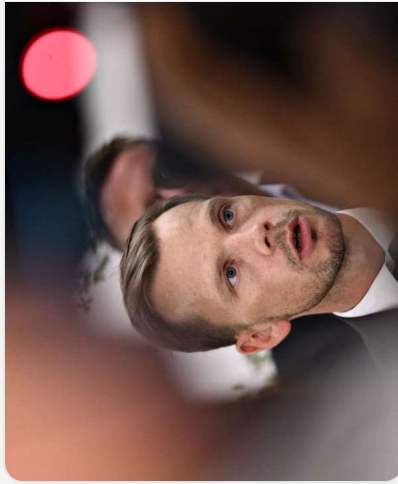
Ny udstilling bryder tabu om mænd i krise

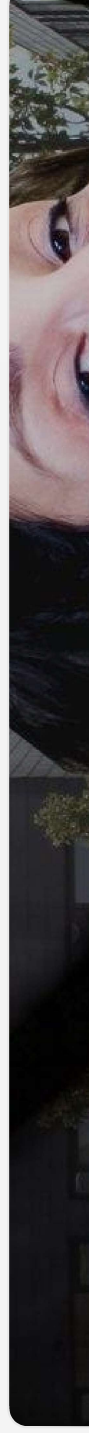
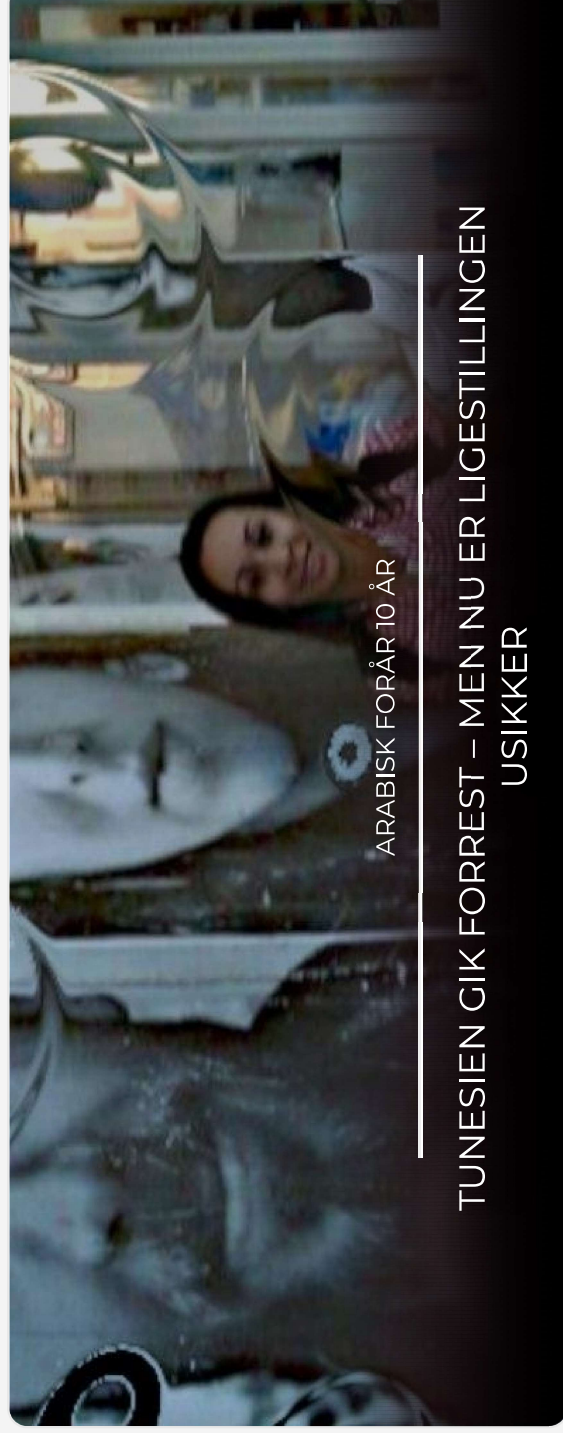

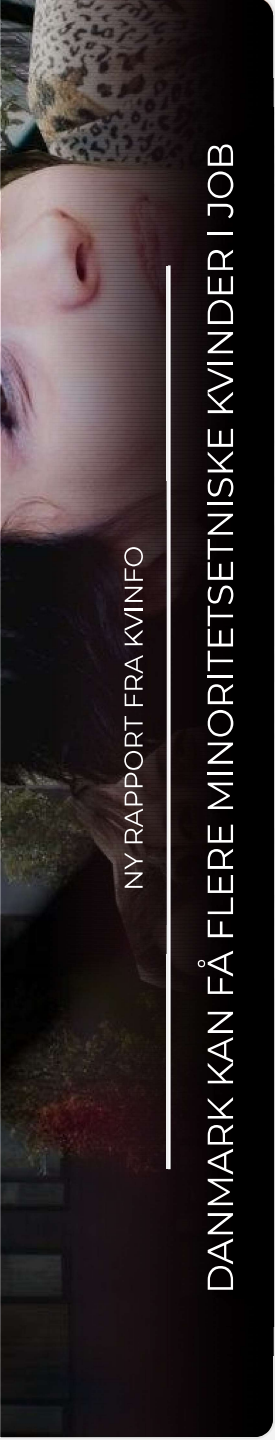
NY LIGESTILLINGMINISTER

MEGET MINDRE ‘BLANDET LANDHANDEL’

Peter Hummelgaard blev i dag Danmarks 12. ligestillingsminister. Han er samtidig fortsat beskæftigelsesminister.

NY RAPPORT FRA KVINFO

DANMARK KAN FÅ FLERE MINORITETSETNISKE KVINDER I JOB

JOB I KVINFO

KOORDINATOR TIL MENTORNETVÆRK I TINGBJERG OG
UTTERSLEVVHUSE

INTERSEKTIONALITET

DISKRIMINATION X MANGE

KØN-VIDEN

JOB I KVINFO

KVINFO SØGER CONTROLLER

MANDEDAG

”DET ER JO IKKE SÅDAN NOGET, MAN NORMALT FORTÆLLER”

NY LIGESTILLINGSMINISTER

MEGET MINDRE ’BLANDET LANDHANDEL’

MÆNDS #METOO

SEKSUEL CHIKANE RAMMER OGSÅ MÆND

OM KVINFO

MEDARBEJDERE

PRESSE

NYHEDSBREV

KVINFO
KØN-VIDEN
INFORMATION
FORSKNING

KVINFO
CHRISTIANS BRYGGE 3
1219 KØBENHAVN K

CVR.NR.: 12919247

EAN NR.: 5798009814371

TLF: 33 13 50 88

E-MAIL: KVINFO@KVINFO.DK

KVINFO er Danmarks videnscenter for køn, ligestilling og mangfoldighed og samlingsstedet for forskning, viden og information om den moderne ligestillingsdiskussion nationalt og internationalt.

Kvinfo.dk - © Copyright 2018 All rights reserved.- Web by Rabotnik.coop

privatlivspolitik
cookies